

інноваційної діяльності, договірні відносини договори у сфері інтелектуальної власності, їх правове регулювання та розвитку договірних правовідносин.

Список використаних джерел:

1. Абдуллин, А.И. Интеллектуальное право: правовая охрана интеллектуальной собственности : Учебное пособие / А. И. Абдуллин. М.; Статут, 2001.-796 с.
2. Красовська А., Бернадська І. Сучасні тенденції економічного розвитку і охорона прав інтелектуальної власності // Інтелектуальна власність.- 2002.- №2-3. - С. 27-29. - С. 28
3. Федулова Л. Нова роль інтелектуальної власності // Інтелектуальна власність. - 2008 - №4 -

ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОГОВОРУ НА КОРИСТЬ ТРЕТЬОЇ ОСОБИ

Немченко Сергій Сергійович, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Аналіз існуючих наукових досліджень та чинного вітчизняного законодавства дає змогу зробити висновок, що юридична природа договору на користь третьої особи сьогодні є найменш вивченою у цивілістичній науці. Крім того, актуальність порушеної теми підкреслюється ще й тим, що роль договорів на користь третіх осіб у зв'язку із розвитком ринкових відносин дедалі більше зростає, що беззаперечно зумовлює необхідність у їх науковому дослідженні.

Відповідно до ст. 511 Цивільного кодексу України (далі - ЦК) зобов'язання не створює обов'язку для третьої особи. У випадках, встановлених договором, зобов'язання може породжувати для третьої особи права щодо боржника та (або) кредитора. Слід зазначити, що таким зобов'язанням, яке може породжувати права третіх осіб щодо боржника, є зобов'язання, яке виникає безпосередньо з договору на користь третьої особи.

Так, згідно зі ст. 636 ЦК України ^договором на користь третьої особи є договір, в якому боржник зобов'язаний виконати свій обов'язок на користь третьої особи, яка встановлена або не встановлена у договорі. Крім зазначеної договірної конструкції треті особи можуть брати участь і в інших конструкціях зобов'язальних відносин, а саме: виконання на користь третьої особи, покладення виконання на третю особу, виконання замість боржника третьою особою (порука) тощо.

В юридичній літературі договір на користь третьої особи розуміють як такий, за яким право вимагати виконання виникає у особи, яка не брала участі в договорі ні прямо (як контрагент), ні опосередковано (через представника) [1. с. 99]. Вперше такий договір був закріплений ще в Цивільному кодексі УРСР 1922 р. Таким чином, юридична конструкція договору на користь третьої особи полягає у тому, що за цим договором зобов'язана сторона (боржник) повинна вчинити дію не на користь другої сторони (кредитора), а на користь третьої особи, яка не бере участі в укладенні договору. На користь третьої особи можна «виговорити» право, яким ця особа може скористатись чи відмовитись від нього, але не можна без її згоди покласти на неї цивільно-правовий обов'язок [2, с. 163].

Відповідно до ст. 636 ЦК України особливисть правового регулювання договорів на користь третіх осіб полягає у такому:

1. Виконання договору на користь третьої особи може вимагати як особа, яка уклала договір, так і третя особа, на користь якої передбачено виконання, якщо інше не встановлено договором або законом чи не випливає із суті договору.

2. З моменту вираження третьою особою наміру скористатися своїм правом сторони не можуть розривати або змінити договір без згоди третьої особи, якщо інше не встановлено договором або законом.

3. Якщо третя особа відмовилася від права, наданого їй на підставі договору, сторона, яка уклала договір на користь третьої особи, може сама скористатися цим правом, якщо інше не випливає із суті договору.

Крім загальної правової норми (ст. 636) Цивільним кодексом України передбачена також можливість укладання й окремих договорів на користь третьої особи, зокрема договору банківського вкладу (ст. 1063), договору довгичного утримання (догляду) (ст. 746), договору страхування (ст. 985) та деяких інших. При визначенні поняття договору на користь третьої особи (ч. 1 ст. 636 ЦК України) законодавець, насамперед, акцентував увагу на поведінці

зобов'язаної сторони договору, оскільки лише ч. 2 цієї правової норми, диспозитивний характер якої можна тлумачити неоднозначно, вказує на виникнення права вимоги у третьої особи, на користь якої укладено договір.

Таким чином, можна зробити висновок, що юридична природа договору на користь третьої особи визначається як через поведінку зобов'язаної сторони, так і через юридичний механізм забезпечення такої поведінки з боку інших суб'єктів договору. Порівнюючи договори на користь третіх осіб із договорами про виконання третім особам, бачимо, що конструкція договорів на користь третіх осіб відмежовується не стільки за поведінкою зобов'язаної сторони, скільки за юридичним механізмом забезпечення такої поведінки з боку суб'єктів договору. Відповідно до ч. 2 ст. 636 ЦК України виконання договору на користь третьої особи може вимагати як особа, яка уклала договір, так і третя особа, на користь якої передбачено виконання, якщо інше не встановлено договором або законом чи не випливає із суті договору. Зміст цієї правової норми, виходячи з її диспозитивного характеру, можна тлумачити неоднозначно, оскільки у випадках, встановлених договором чи законом, як особа, яка уклала договір, так і третя особа, на користь якої укладено договір, може й не володіти правом вимагати виконання договору з огляду на те, що вислів «якщо інше не встановлено договором або законом, чи не випливає із суті договору» стосується як права вимоги сторони за договором, так і права вимоги третьої особи. Якщо третій особі на підставі договору не буде надано право вимагати виконання договору на свою користь, що є основною ознакою, яка виділяє договори на користь третіх осіб із-поміж інших правових конструкцій, то в такому разі договір не буде вважатися договором на користь третьої особи. У такому випадку відсутність права вимоги у третьої особи свідчить про укладення договору про виконання третьої особи.

Таким чином, незважаючи на те, що ЦК України у ч. 1 ст. 636 дав визначення поняття договору на користь третьої особи, з огляду на зміст ч. 2 цієї статті воно є таким, яке не відображає його основної ознаки, а саме, виникнення самостійного права вимоги у третьої особи. З огляду на зазначене можна зробити висновок, що диспозитивний характер ч. 2 ст. 636 ЦК України деякою мірою нівелює юридичну природу досліджуваного договору.

На підставі вищезазначеного можна зробити висновок про наявність проблем, які свідчать про недосконалість правового регулювання окремих питань конструкції договорів на користь третіх осіб, в результаті чого певною мірою нівелюється їх юридична суть.

Список використаних джерел:

1. Ковалевская Н. С. Договор в пользу третьего лица // Вестник ЛГУ. - 1984. - № 5. - С. 99-102.
2. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: У 2-х т./ За ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.) Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. - К.: Юриком Інтер, 2005. - Т. II. - 1088 с.
3. Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. - Кн. 1: Общ. положения. - 4-е изд., изм. и доп. - М.: Статут, 2001. - 842 с.
4. Захаров Ю., Фогельсон Ю. Право требования кредитора в договорах в пользу третьего лица // Хозяйство и право. - 2001. - № 10. - С. 104-113.
5. Васильева В. А. Цивільно-правове регулювання діяльності з надання посередницьких послуг. Монографія. - Івано-Франківськ: ВДВ ЦТ Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, 2006. - 346 с.
6. Трибанов В. П. Интерес в гражданском праве // <http://download.peMi.ru/libr/Books/Right/>.
7. Бутовский А. Н. Договоры в пользу третьих лиц // Журнал министерства юстиции. - 1910. - № 10. - С. 1-33.
8. Ландкоф С. Н. Лекції з основ цивільного права. Науково-методичний кабінет заочної економічної освіти при Київському інституті народного господарства. - Київ, 1948.
9. Єдиний державний реєстр судових рішень // www.restry.gov.ua.
10. Діба І. Договір на користь третіх осіб // Юридичний вісник України. - 2006. - № 36. - С. 8.
11. Вільнянський С. І. Радянське цивільне право. Ч. 1. - Харків: Видавництво Харківського університету, 1966.

УСУНЕННЯ ВІД ПРАВА НА СПАДКУВАННЯ

Залізняк Віталій Анатолійович, кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Правовий статус спадкоємців характеризується такими правами: можуть давати згоду на прийняття спадщини особи, які пропустили строк для прийняття спадщини (ст. 1272 ч. 2 ЦК України); можуть давати згоду на включення до свідоцтва про право на спадщину спадкоємців за законом, які позбавлені можливості подати документи, що підтверджують наявність